

Otázka: Politika jako proces sjednocování zájmů

Předmět: Společenské vědy, Politologie

Přidal(a): Sagitt

POLITIKA JAKO PROCES SJEDNOCOVÁNÍ ZÁJMŮ

Politika = umění řídit stát a vnitrostátní celky - politika vnitrostátní + politika mezinárodní (organizovat vztahy mezi státy).

- Nástroj sloužící k udržení moci, popřípadě i ke změně moci,
- 2 cíle → *přesvědčování* (přesvědčovat můžeme určitými argumenty) a vyjednávání (založeno na vstřícnosti stran → ot. Vyjednávání je složitá, záleží na tom, jestli jsou vyjednávání nutná,
 - **Moc** - schopnost vynutit si poslušnost vnutit svou vůli, a to i proti odporu,
 - **Autorita** - kdo má autoritu, má právo na moc, a ostatní to respektují,

1. *Charismatická* - většinou autorita akceptována kvůli člověku, který má nějaké vlastnosti, schopnosti (T. G. M - pozitivní, A. Hitler - negativní),
2. *Tradiční* - vychází z tradice (př. král - dnes už nemají většinou moc),
3. *Legální* - čerpána z právního řádu (př. prezident, soudce, učitel).

Politická činnost

- Zaměřuje na tvorbu politického programu rozvoje státu a mezinárodních vztahů,
- Zaměřuje se na obhajování a vysvětlování politického programu před jinými,

Politický program

- Politici svůj názor musí dokázat předat ostatním a vysvětlit ho veřejnosti,
- Snahou o prosazení tohoto názoru → získání moci ve státě,

Politická kultura

- Demokratická politická kultura – předpokládá dobrovolné vytváření a volnou soutěž politických stran – bez násilí. Podstatná je čestnost – bez lží a osobních výpadů proti politickým odpůrcům,
- Podstatné je svobodné šíření informací (prostřednictvím tisku a dalších médií) – ovlivňují veřejné mínění,
- Stav polit. kultury se odráží ve sdělovacích prostředcích, prostřednictvím střetů různých názorů,
- Rozhodnutí z vůle většiny – vyjádření svobodným hlasováním,

Formy vlády

1. *Dle složení nejvyšších státních orgánů*
 1. Rep,
 2. Mon,
 3. diktatura,
2. *Dle podílů občanů na státní moci*
 1. Demokratická forma,
 2. Nedemokratická forma,
3. *Dle vztahu mezi nejvyššími státními orgány*
 1. Prezidentská rep,
 2. Parlamentní rep,
 3. Kancléřská rep (NĚM),
 4. Parlamentní mon,
 5. Absolutistická mon,

Monarchie - panovník

1. Království – VB, ŠVE,
2. Knížetství – Lichten, Monako,
3. Císařství – JAP,
4. Velkovévodství – Lucem,

Republika

1. Parlamentní rep – v ČR,
2. Prezidentská rep – prezident je představitelem výkonné moci („většinou volen přímo – FRA),

Diktatura

- V čele osoba nebo skupina, která je držitelem veškeré moci a většina občanů je z rozhodování vyloučena (BĚL, S Korea),

Demokracie

- Z řec. Demos=lid + kratein=vládnout,
- Nejen státní forma, ale i souhrn morálních zásad, které utvářejí postoj k životu,
- Demokratický postoj k životu je optimistický – založen na důvěře, v jejich inteligenci, snášenlivost a morálku,

Demokratický právní stát

Demokratický

- Zdrojem moci lid vykonávající buď prostřednictvím orgánů moci zákonodárné, výkonné nebo soudní,
- Státní moc slouží všem občanům,
- Volná soutěž politických stran,

Právní

- Státní moc lze uplatňovat pouze v mezích stanovených zákonem,
- Občan může činit vše, co není zákonem zakázáno a nikdo nesmí být nucen činit to, co zákon neukládá,

- Nelze změnit demokratické uspořádání státu,

→ skutečná demokracie nemůže nikdy fungovat, aniž by byla zaručena vláda práva = tj. právní stát,

→ nikdo nemá absolutní moc - nesmí přesahovat zákonem vymezené pravomoci. Každý, kdo vykonává moc, má tuto moc zákonem limitovanou,

Ústava

- Základní zákon země, dokument s dlouhodobou platností,
- Přijetí či změn ústavy vyžaduje tzv. kvalifikovanou většinou (u nás 3/5 všech zvolených poslanců a senátorů),,
 - Rigidní - tuhé tj. - u nás, nelze moc měnit zákony,
 - Flexibilní - pružné - lze změnit běžnými zákony,

Přímá demokracie - lidé sami mají možnost o něčem rozhodovat (referenda),

Nepřímá demokracie - názory zastoupeny politickou stranou,

Členění států

1. **Unitární státy**

- Státy mající jednu ústavu,
- Je tam jedna soustava výkonné, zákonodárné a soudní moci,

1. *Centralizovaný unitární stát*

- Moc na jenom místě, velkou úlohu mají ústřední orgány,

2. *Decentralizovaný stát*

- Určitou část státní moci přenesená na územní orgány (př. samosprávy - obce, kraje → školy - ministerstvo má pouze VŠ, SŠ a VOŠ zřizují kraje, ZŠ obce),

3. **Složené státy**

- Stát svazkem dvou či více členských států,
- Federace,

4. **Svazy**

- Konfederace = státy tvořící konfederaci jsou samostatnými subjekty mezinárodního práva,

Volby

1. Všeobecné - každý, kdo má právo volit,
2. Tajné - nikomu se nemusíme svěřovat,
3. Přímé - nemůžeme se nechat nikým zastoupit, někomu dát plnou moc, aby za nás volil,
4. Rovné - každý hlas má stejnou váhu,

- Volby - parlamentní, prezidentské, komunální a evropské,
- Musí být umožněna konkurence politických programů,
- Musí být zajištěn výběr nejméně ze dvou možností - jinak by nešlo o volby, ale o plebiscit (=situace, kdy občan může říct, zdali souhlasí nebo nesouhlasí),

Způsoby voleb

- Ustanovení rodem (středověk, narodil ses do „dobré rodiny“),
- Losem - (starověk),
- Z titulu zastávání jiné fce,
- Volby jmenováním,
- Ustanovení aklamací - všichni hlasují současným zvednutím ruky, voláním, či tlučením. Vyjadřují, zdali jsou pro či proti,

Volební systémy

1. *Většinový* - majoritní (kdo získá většinu, je vítěz,
 - Většinou dvoukolový, protože vítěz musí získat nadpoloviční většinu (nad 50% hlasů),
2. *Poměrného zastoupení*,
 - % hlasů, které politická strana obdrží odpovídá % mandátů v zastupitelském orgánu,
 - Klauzule - stanovují % hlasů, které musí strana ve volbách získat,

Volební právo

1. Aktivní - právo volit (u nás 18 let),

2. Pasivní - právo být zvolen (poslanecká sněmovna 21, senát/prezident - 40 let),

Volební kampaň

- Dotvořit vztah mezi voličem a kandidátem, voliči a stranou → vytváří se dlouhodobě, ale v době volební kampaně je nejlepší příležitost,
- Prezentují volební programy a kandidáty a snaží se ovlivnit výsledky voleb → lze i změnit dlouhodobé trendy voličských preferencí,

Zákonem určeny podmínky volební kampaně

- zajišťuje rovný přístup k veřejnoprávnímu rozhlasu a televizi,
- určuje délku volební kampaně,
- redukcí délky se šetří finance,
- též se redukcí délky omezuje výrazná stranická mobilizace jedněch proti druhým,
- poskytuje finanční příspěvek na volební kampaň,

Výsledky voleb - často bývají zvýhodněny vládní strany, protože ty se nejčastěji objevují v médiích.

Volební strategie - zaměřuje na skupinu obyvatel v daném období (chtějí získat seniory - podporují zvýšení důchodů).

Politické strany

= organizovaná skupina usilující o získání politické moci, kterou se snaží získat prostřednictvím voleb,

- str. je otevřená, dobrovolná organizace, jejichž členové mají společné představy a zájmy → obrací se ke všem občanům a snaží se získat jejich přízeň a podporu → v tomto úsilí a získání moci jednotlivé strany soupeří a občani se svobodně rozhodují, ke které straně se přidají,
- PO - vznikají registrací a zanikají vlastním či soudním rozhodnutím,

Nemohou u nás být založeny strany které;

- Porušují Ústavu nebo jiné zákony,

- Chtějí odstranit demokracii,
- Nemají demokratické stanovy nebo nemají demokraticky ustanovené orgány,

Vznik a registrace politických stran

- Probíhá na Ministerstvu vnitra,
- Nejprve se musí sejít přípravný výbor (min 3 občané ČR starší 18 let, kteří chtějí vznik takové strany - jeden je pověřen jednáním jménem dalších členů),
- *Návrh musí obsahovat;*
 - Petici,
 - Stanovy,
- *Ukončení,*
 - Z vlastního rozhodnutí,
 - na základě soudního rozhodnutí - ministerstvo vnitra - vláda - nejvyšší soud,
 - častější pozastavení činnosti strany - probíhá stejně jako u zrušení,

Financování politických stran

- přímé - prostředky přímo určené politickým stranám jsou odvozeny od volebních výsledků,
- nepřímé - peníze ze státního rozpočtu,
- dary - mohou poskytovat jak právnické, tak fyzické osoby,
- vlastní zdroje - členské příspěvky, které musí členové platit,
- podnikání - politické strany mají možnost podnikat (ale není to podnikání v pravém slova smyslu, ale mohou např. pronajímat nemovitosti (ne, že by něco vyráběli),

Fce politických stran

- Integrovační - sdružují lidi podobného smýšlení,
- Náborové - podílí na výběru možných kandidátů pro volby = lídrů,
- Mobilizační - mobilizace občanů k tomu, aby projevíli zájem o konkrétní problémy a otázky,
- Zprostředkovatelská - vznikají ve spol. je nutné do sféry politiky - mohou zprostředkovat jen politické strany (zahrnou do svých volebních programů),

Třídění politických stran

- Levicové – větší důraz na soc. solidaritu a soc. rovnost,
- Pravicové – důraz na řád, tradice a svobodu jednotlivce,

Zákonodárny proces

- *Zákonodárná iniciativa* – navrhování zákona PS (poslanec, skupina poslanců, senát, vláda, krajská zastupitelstva),
- *Zákonodárná moc* – parlament,

Průběh ZP

- *Zákonodárná iniciativa*,
- *Projednání zákona* – trojí čtení (1. – obecná rozprava ve Sněmovně, 2. – pozměňovací návrhy, 3. – přijetí zákona Sněmovnou, možnost oprava jen formálních chyb),
- *Schválení zákona*,
- *Vyhlášení zákona* – přijatý zákon podepisuje předseda PS, prezident a předseda vlády,
- *Publikace ve Sbírce zákonů*,

Legislativní nouze – zákonodárny proces při nějakých mimořádných událostech (státu hrozí nebezpečí – př. živelné pohromy → Senát na návrh vlády vyhláší stav legislativní nouze,

Zákon o státním rozpočtu

- Návrh podat pouze vláda,
- Projednává ho pouze Poslanecká sněmovna každý rok,
- Vláda oprávněna hospodařit dle rozpočtového provizoria a snaží se získat podporu zákona o státním rozpočtu,

AKTÉŘI SOCIÁLNÍ SP OBJEKTY A SUBJEKTY SP

Objekty SP

- Každý občan ČR, opatření SP jsou jim určena a mají z nich prospěch,
- Každý občan v jiné míře využívá sociální politiku – různá míra potřebnosti,
- Občan; pasivní příjemce pomoci (je o něj pečováno),

Aktivizován k zachování a rozvoji potenciálů – péče o zdraví, připojištění, vzdělání se atd.

- Dělení občanů dle; věku, pohlaví, zdravotního stavu, výdělečné činnosti, příjmu, vzdělání,

Subjekty

- Každý kdo realizuje SP, subjekty nesou zodpovědnost vůči objektům/občanům SP,
- Hlavním subjektem – stát,
 - Získává prostředky k realizaci SP skrze daně,
 - Skrze instituce koná či dává ve prospěch/neprospěch objektů,
 - Využívá právní nástroje – omezuje, stimuluje, pravidla stejná pro všechny,

Obce

- Nejnižší samosprávný celek,
- Vykonává činnosti pro občany z pověření státu,

Kraje – obdobné pravomoci jako obce,

Nestátní subjekty SP – podnikatelské subjekty,

- Rozvoj potenciálu a motivace zaměstnanců,
- Cílem kvalitní pracovní síla,
- Mohou podporovat charitativní aktivity, poskytovat dary,
- Odbory – hájí zájmy svých členů v pracovní a soc. obl.,

Círky – nestátní subjekt, široká síť (děti – senioři),

Nestátní neziskové org. (NNO) – k uspokojování veřejného zájmu v tzv. občanském sektoru,

- Tyto organizace působí v mnoha odvětví (tělovýchova, humanitární obl., péče o bližní a ochrana přírody a krajiny),
- Musí splňovat – formální stanovy, soukromost, neziskovost, samosprávnost,

Dělení NNO dle fcí

- **Servisní** – přímé sl. svým klientům, NNO poskytující soc. sl.,
- **Advokační** – bojují za práva vymezených skupin či vybraných veřejných zájmů (obecně prospěšné společnosti, nadace, nadační fondy),
- **Filantropické** – podporují finančně i hmotně veřejně prospěšné aktivity (nadace, nadační fondy),
- **Zájmové** – nejpočetnější, zaměřují se na organizování zájmové činnosti buď výhradně pro své člen nebo s přesahem do širší veřejnosti (dobrovolní hasiči),

NNO

- Zapojují dobrovolníky, kteří se aktivně podílí na jejím chodu. Dobrovolnická práce činnost organizace zlevňuje,
- Cílem snažení NNO není zisk,
- Veřejnoprávní korporace je PO, konkrétně sdružení osob, veřejného práva,

Rodiny - občané

- Vzájemná pomoc v soc. situacích,
- *Rodiny* – přebírá starost o své členy, kteří vyžadují zvláštní péči,
- Od 19. st. Oslabení role rodiny – více pomoci ze strany státu,
- *Sousedství* – v posledních st. Oslabení významu – dnes podpora viz. Komunitní programy,

Mezinárodní organizace

- Mezinárodní organizace práce – nejstarší a stále fungující organizace na poli SP, vznik 1919,
- OSN – Charta spojených národů, UNICEF – uprchlictví, UNESCO – vzdělávání, věda a

kultura,

- WHO, světová banka, mezinárodní měnový fond, rada Evropy,
- EU, evropské fondy,

Stát X ostatní subjekty SP

- Posilovat úlohu nestátních subjektů,
- Vytváření podmínek pro soc. chování ostatních subjektů,
- Omezován význam státu jako bezprostředního poskytovatele sociálních dávek a podpor,
- Stát si vždy ponechá v SP rozhodující a integrující roli,

Problémové oblasti jednotlivých aktérů SP

- 1 - Malá účast na formování a realizaci SP,
- 2 - Nízká profesionalita politiků - neschopnost odborné a adekvátní reflexe soc. problémů,
- 3 - Špatně fungující státní správa - neumí komunikovat s občany, nízká kvalita inf.,
- 4 - Nepřipravenost politických stran - neschopnost akceptace změn 21. st.

STÁTNÍ SPRÁVA A SAMOSPRÁVA

Správa - cílevědomá společenská činnost, směřující k stanovenému cíli, a to buď veřejného (veřejná správa), nebo soukromého charakteru (soukromá správa).

Veřejná správa

- Činnost - spravování nebo je o instituce, které správu vykonávají,
- Její činnost musí být v souladu s Ústavou a ostatními zákony → orgány státní správy jsou oprávněny vykonávat jen takovou činnost, kterou jim zákony ukládají,
- Je vykonávána státem = státní správa,

Jinými veřejnoprávními subjekty = samospráva.

Státní správa

- Činnost státu prováděná buď přímo státními orgány nebo jinými orgány, na které stát výkon státní správy v určitém rozsahu přenesl,
- Též označuje instituci, která disponuje politickou mocí a plní úkoly spojené s veřejnou sl.,
- Orgány státní správy jsou zřizovány zákonem, nebo přímo Ústavou ČR,
- Jménem orgánu státní správy jednají a vystupují úřední osoby - vykonávají svou činnost profesionálně jako služební povinnost,

Ústředním orgánem je vláda

- Plní fce řídicí a normotvornou,
- Vydává nařízení vlády, kterými upravuje podmínky a postupy pro vykonavatele veřejné správy,
- Vydává usnesení vlády,
- Administrativní chod vlády zajišťuje úřad vlády,
- Dalšími orgány státní správy jsou především jednotlivá ministerstva, která mají celostátní působnost,
- V ČR působí řada orgánů státní správy, například;
 - Celní správa, fin. úřady, živnostenské úřady, katastrální úřady, stavební úřady...

Samospráva

- Způsob řízení určitého celku, kdy daný subjekt o alespoň některých ze svých záležitostech rozhoduje sám autonomním způsobem tedy „spravuje se sám“.
- **Lze členit na územní a zájmovou,**
 - **Územní samospráva** - V ČR obce jako základní územní samosprávné celky a kraje jako vyšší územní samosprávné celky,
 - **Obec** - nejmenší samosprávná jednotka. Má vymezené katastrální území. Má přenesenou a samostatnou působnost,
 - **Samostatná působnost** - dané zák. - obec vymezení záležitosti spravuje samostatně,
 - **Přenesená působnost** - výkon státní správy, kterou stát nerealizuje přímo svými orgány, ale nepřímo - prostřednictvím obcí a jejich orgánů,
- Nejvyšším orgánem obcí - **obecní zastupitelstvo** - nemůže rozhodovat o obl. Přenesené působnosti obce. Je složeno z členů zastupitelstva (dle počtu obyvatel obce). Řídí ho starosta. Veřejná zasedání,
- **Obecní rada** - výkonový orgán pro oblast samostatné působnosti obce,
- **Město** - obec se statusem města,

- **Kraje** - vyšší územně samosprávné celky - ústavním zákonem vytvořeno 14 krajů,
- **Krajský úřad** - jedním orgánů kraje,
 - Tvoří ředitel a zaměstnanci kraje,
 - V čele ředitel - Do fce ho jmenuje (resp. Odvolává) hejtman s předchozím souhlasem ministra vnitra,

Úvod do teorie byrokracie

- Byrokracie znamená původně vládu úředníků, pokus o racionální uspořádání výkonu správy a vlády prostřednictvím hierarchie nadřízenosti a podřízenosti placených zaměstnanců,
- Má různé významy,
 - **V běžném styku, novinářině;** „zdlouhavost, komplikovat, nepřehlednost úředního jednání z hlediska klientů,
 - **V politologii;** vláda uskutečňována prostřednictvím jmenovaných úředníků, s velmi omezenou možností občanů zasahovat do řízení veřejných věcí,
 - **V sociologii;** snaha o řízení velkých organizací správního i výrobního charakteru,

Historie byrokracie

- Prvé náznaky byrokracie můžeme spatřit už v antické Sumerské říši, kde rostoucí tř. písařů používala hliněné destičky na evidenci úrody a její rozdělení,
- S každou dynastií se byrokracie posilovala,

Moderní byrokracie

- Vyvinula v oddělení spotřební daně v VB během 18. st.,
- Na začátku 19. st. se Napoleon pokusil o reformu byrokracie ve FRA a dalších teritoriích pod jeho kontrolou pomocí občanského zákoníku → posilování byrokracie,

Teorie byrokracie

Karl Marx - Ke kritice Hegelovy filozofie práva,

- Odpůrce byrokracie,

Weberova teorie byrokracie

- Ve svých úvahách pracuje s byrokracií jako s ideálním typem, nikoliv jako s reálným fenoménem,
- Weberova byrokracie jako ideální typ rac. panství má tyto rysy:
 - Dělbá práce,
 - Neosobní struktura,
 - Rozhoduje se na základě formalizovaných obecných pravidel, postupů a nařízení jsou archivována,
 - Definována hierarchie pravomoci a odpovědnosti,
 - Svobodný výběr kandidátů do úřadů založený na kritériu výkonu v souladu se specifickými pravidly odměňování,
- Žádný z úředníků nevlastní majetek, s kterým operuje,

TRH

- Samoregulační systém,
- Na x Po x zisk x ztráta,
- Závislý na politické moci, legislativě, zajištění svobody, ochraně soukromého vlastnictví,

STÁT

- Veřejná správa (dříve státní správa) – řídí stát,
- Obecný rámec fungování společnosti.
- Základní fce státu Vnitřní – zákonodár., výkon. a soudní moc,

Vnější – ochranná fce – skrze bezpečnostní a ochranné síly.

Trh x stát x Občanský sektor

Občanský sektor

- Stojí mezi trhem a státem,

- Nezávislý na státu,
- Patří sem nevládní org. – neziskovky, formy dobrovolného sdružování občanů,

Intermediární systém

- Něco, co leží mezi určitými systémy,
- V politice to znamená „něco“ mezi jednotlivce a státem,

Církev

- Duchovní úloha + činnosti v SP (vzdělávací politika) a v soc. sl.,
- Církev nepodmiňuje poskytování služeb vírou,
- Registrace probíhá na Ministerstvu kultury,

Neziskovky – neznamená, že nemají zisk, ale že si zaměstnanci nerozdělují zisk mezi sebe – používají ho na provoz organizace.

Veřejnoprávní korporace

- Zprostředkovatelem mezi státem a neziskovými organizacemi,
- Stát reprezentuje veřejné zájmy a neziskovky reprezentují skupinové zájmy,
- Profesionální komory, profesní sdružení, tripartita, odbory, zaměstnavatelské a odborové svazy, kraje a obce,
- Rozlišujeme státní správu specializovanou a všeobecnou; příkladem specializovaného výkonu státní správy je př. fin. úřad,

NÁSTROJE SP

- SP se realizuje pomocí nástrojů různého řádu,
- Jsou to prostředky, jimiž soc. subjekt působí na soc. objekt,
- **Základními nástroji jsou;**
 - Právní řád dané země,
 - Systém daní,
- **Nepřímými nástroji pak jsou,**

- Sdělovací prostředky podílející se na formování názorů a postojů k veřejnosti,
- Institut poradenství, vzdělávací aktivity,
- **Pomocí nástrojů se uskutečňuje,**
 - *Služba* – darování, konání,
 - *Regulace* – zákazy a příkazy,
 - *Kontraktací* – smlouvou zakázat jiný soc. objekt, aby něco konal či se zdržel činnosti
 - *Nátlak* – fyz nebo polit na soc. objekt, aby přijal a uskutečnil soc. zájmy jemu vnučené (petice, tisk mítinky, demonstrace),
- **Právní řád,**
 - Normativní povahu – právní předpisy různé síly – základním rámcem uplatnění SP jsou právní normy,
 - Definuje celkový rámec poskytování soc. nároků,
 - Definují způsoby, jakými soc. polit. záměry realizovány,
- **Komunikační a sdělovací prostředky,**
 - Vliv na veřejné mínění – poskytují občanům právní vědomí – pravidla chování, nároky, inf. z politiky,
- **Vzdělávací aktivity,**
 - Získání kvalifikačních předpokladů,
 - umožňují snazší zapojení na trhu práce, brání chudobě,
 - plní požadavky politiky zaměstnanosti.
- **Kolektivní vyjednávání,**
 - Výsledkem je kolektivní smlouva – pramen práva na úseku zaměstnanosti,
 - Vyjednávají se lepší pracovní podmínky, lepší mzdové podmínky,
- **Regulace,**
 - Regulací subjekt státní SP nutí jiné subjekty, aby,
 1. Něco daly – daně,
 2. Něco konaly – závodní stravování,
- **Peněžité dávky,**
 - Základem SP,
 - Vyplácí na základě nároku, nebo je nárok podmíněn,
 - **Typy peněžitých dávek,**
 - Jednorázová (př. porodné) X opakovaná (v čas. intervalu),
 - Nenávratná X návratná (půjčka studentům),
 - **Vyplácení peněžních dávek,**
 - Na základě nároku – obligatorní dávky (starobní důchod),
 - Nárok podmíněn úředním výrokem na základě žádosti (dávky soc. péče),
- **Věcné dávky**
 - Spojeny s ochranou zdraví – jde především o léky, zdravotní pomůcky a ochranné

- pracovní pomůcky,
- Uplatňují se také v případech, kdy není zaručeno, že peněžité pomoci bude účelně využito,
- **Účelové dávky** – př. k podpoře bydlení,
- **Sociální služby**,
 - Fcí je uspokojování specifických potřeb určitých skupin obyvatelstva,
 - Také služby zajišťující základní potřeby až po vysoce specializované,
- **Výhody a úlevy**,
 - Daňová zvýhodnění, státní příspěvky na penzijní připojištění,
 - Poskytované různým skupinám (mladistvým, studujícím, seniorům),
- **Ceny spotřebního zboží** – př. léků,
- **Soubor institucí**,
 - Stát a jeho orgány – MPSV, Úřady práce, OSSZ,
 - Zaměstnavatelé – zabezpečují opatření stanovená státem a jeho orgány,
 - Místní komunity, jejich orgány a instituce,
- **Nátlak**,
 - Nátlakové formy nevládních soc. subjektů,
 - Nevládní soc. subjekty využívají, aby donutily jin nevládní subjekt (odpory, spolky), nebo stát brát jejich zájmy v úvahu,
 - **Petice** – využívání petičního práva,
 - **Tisk** – využití svobody slova,
 - **Mítinky, manifestace či demonstrace** – využití shromažďovacího práva,

FINANCOVÁNÍ SP

Fondová technika financování = kapitalizační

- Předpokládá existenci kapitálové rezervy → schopna kdykoli krýt náklady na dávky,
- Kapitál lze investovat – výnosy investic použít k úhradě části nákladů na vyplacené dávky,
- Fondy jsou zranitelné – např. pokud podstatně rychleji roste inflace než úroková míra,

Rozpočtová technika = průběžné financování

- Klíčový je rozpočet – bilance příjmů a výdajů pro rozpočtové období,
- Rozpočet musí být řádně připraven (pravděpodobné náklady a příjmy), předpokládaných

příjmů se musí dosáhnout a náklady nesmí být překročeny,

- Státní rozpočet = daně + peníze ze soc. pojištění,
- Daně - přímé (daně fyz. a práv. os.) nepřímé (spotřební daně, DPH),

Ostatní

- **Dary** - zdroj příjmů neziskových a charitativních organizací,
- **fondy** - na základě zprac. projektu,
- **Spoluúčast občanů** - občan přispívá např. na ubytování, stravování,
- **Granty** - státní podpora nebo prostředky ze soukromých fondů a nadací,

Veřejná soustava rozpočtů

- Rozpočty územně samosprávných celků - vyšších územně samosprávných celků a nižších samosprávných celků,
- V širším pojetí do soustavy veřejných rozpočtů patří i;
 - Rozpočty organizací, rozpočty státních fondů,

Státní rozpočet

- Klíčová úloha rozpočtové soustavě,
- **Bilance příjmů a výdajů;**
 - Příjmy - určeny na obvyklé výdaje (daně, cla),
 - Výdaje - hrazeny z běžných příjmů (hradí se soc. dávky apod.),
 - Kapitálové výdaje - určeny na mimořádné investiční výdaje velkého rozsah,
- *Zásady sestavování rozpočtu,*
 - Zásada každoročního sestavování a schvalování rozpočtu,
 - reálnosti a pravdivosti,
 - dlouhodobé vyrovnanosti rozpočtu,

Rozpočtový proces

1. Návrh rozpočtu,
2. Schvalování rozpočtu,
3. Etapa realizace,
4. Etapa kontroly,

Typy státních rozpočtů - rozpočtový deficit nebo přebytek je rozdíl mezi příjmy a výdaji státního rozpočtu v příslušném rozpočtovém období.

- Schodkový = deficitní rozpočet - výdaje vyšší než příjmy,
- Vyrovnaný rozpočet - výdaje = příjmům,
- Přebytkový rozpočet - příjmy vyšší než výdaje,

Schodkový rozpočet lze řešit: zvýš. daním, krác. veřej. výdajů, dluh. finan., emisním financováním, kombinací uvedených,

Financování rozpočtového deficitu

Fiskální nerovnováha - existence pohledávek vůči budoucím daň. příjmům - dochází k přeroz. dosud nevytvořených zdrojů.

Veřejný dluh - souhrn pohledávek ostat. eko. subjektů vůči státu bez ohledu, zda vznikly cestou stát. rozp. či jinak.

SOCIÁLNĚ PRÁVNÍ

• OCHRANA

- **Formální soc. práv. ochrana,**
- Dělíme na,
 - práv. ochrana dospělých,
 - práv. ochrana dětí,
- Dále se dají formy dělit na,
 - práv. ochrana v obl. zdraví,
 - práv. ochrana v obl. bezpečnosti v práci,
 - **Neformální soc. práv. ochrana,**
 - Ochrana ve společnosti, která je běžná bez příkazů, předpisů, zákonů, nikdo k ní není nucen jedná se o vzájem. pomoc, výpomoc mezi lidmi,

Sociálně právní ochrana dospělých

- Některá ochrana se za určitých podmínek vztahuje za určitých podmínek vztahuje i na osoby mladší 18 let,
- Lze zplnoletit dítě, nejdříve od 16, dříve z důvodu sňatku dnes i z důvodu podnikání nebo, aby byl schopen postarat o mladšího sourozence,

- Soudy,
 - Úlohu má ústavní soudy + ostatní soudy,
 - Ochrana zabezpečována i prostřednictvím veřejného ochránce práv,
 - Ústavní soud i ombudsman sídlí v Brně,

Oblasti soc. práv. ochrany dospělých

• Ochrana svéprávnosti

- Upravena v občanském zákoníku – soukromé právo,
- Dle zákona každý člověk, který dovrší 18 let má plnou svéprávnost k tomu, aby mohl za sebe jedna,
- Soud také vždy musí rozhodnout pouze soudy, probíhá soudním řízením,
- Soud také vždy musí určit konkrétního opatrovníka,
- Omezení svéprávnosti se nezapisuje v občanském průkazu,
 1. Předběžné prohlášení,
 2. Nápomoc při rozhodování,
 3. Zastoupení členem domácnosti,

• Ochrana před diskriminací

- Ochranu před diskriminací řeší Antidiskriminační zákon,
- Ochrana před diskriminací je upravena i v obl. prac. práva, zaměstnanosti, kde hl. jsme chráněni vzhledem k pohlaví, věku, v souvislosti s národností, etnikem,

• Ochrana osobních údajů

- Zákon č. 101/2000 Sb., zákon o ochraně os. údajů a o změně některých zákonů – 2019 byl zrušen a nahrazen zákonem o zpracování osobních údajů, který provádí nařízení EU (GDPR),

Soc. práv. ochrana zdraví

- Týká se všech občanů, i dětí, i když v této záležitosti na ně zodpovídají jejich zákonní zástupci, případně opatrovníci, kteří zde mají určité povinnosti, práva,
- Ochrana zdraví je upravena i v Listině základních a svobod,
- Dalším zákonem jsou upraveny práva a povinnosti fyzických i právnických osob,
- Léčebné výkony lékař může provádět pouze se souhlasem nemocného – pokud nemocný odmítne poskytnutí péče, lékař si od něho musí vyžádat písemné prohlášení, tzv. rezerv,

Bezpečnost a ochrana zdraví při práci BOZP

- Další forma soc. práv. ochrany,
- Souvisí zejména s pracovně právními vztahy,
- Pracovní úraz - nemocenská dorovnaná do výše průměrného výdělku,
- Zaměstnanec je pojištěn - náhrady jdou z pojištění,
- Nemoc z povolání - čl. musí na přezkum, jestli jeho pracovní výkon měl na vznik onemocnění vliv,
- **Základní právní normy, upravující BOZP,**
 - Listina základních práv a svobod,
 - Zák. ochraně veřej. zdraví a o změně některých souvisejících zákonů,
 - Zák. o zdrav. sl. a podmínkách jejich poskytování,
 - Zákoník práce,
- Těchto předpisů vyplývá, kdo za co nese odpovědnost a jsou tam uvedena práva a povinnosti subjektů (úřady práce, inspektoráty práce, krajské hygienické stanice, zaměstn. a zaměstnanci),
 - **Inspektoráty práce,**
- V čele inspekce práce stojí Státní úřad inspekce práce - ten je podřízen MPSV,
- Státní úřad inspekce práce dbá na dodržování povinností, které z prac. předpisů vyplývají, a to v souvislosti s prací se zařízeními a provozem technických prostředků, aby nedocházelo k ohrožení a zdraví,
- V obl. inspektorátech práce jsou zařazeni speciální pracovníci, kteří mají dohled určitými chráněnými osobami, např. zdravotně postižení, mladiství, nebo mají na starosti dohlížet na dodržování podmínek zaměstnávání žen, těhotných,
 - **Úřad práce,**
- Zaměstnavatelé a další subjekty se na úřad práce mohou obrátit - pokud např. úřad dostane nějaký podnět, musí jednat - např. oslovit inspektorát k prošetření,
 - **Krajské hygienické stanice,**
- Účastní se sporných šetření, zajímají se o zdravotně postižené zaměstnance, zjišťují, zda jsou dodržovány předpisy z hlediska např. soc. záležitostí (soc.-hygienické podmínky určitých pracovišť - kuchyně, toalety, používání ochranných pomůcek),
 - **Povinnosti zaměstnavatelů v obl. BOZP,**
- Základní povinností je zajišťovat prevenci rizik, a to pravidelným dohledem nad pracovišti, vyhledávat možná rizika, která by mohla zaměstnance ohrozit,
- Sledovat, zda zaměstnanci používají je rizika odstraňovat, popřípadě minimalizovat,
 - **Zaměstnanci,**
- Každý zam. má právo na:

- Zajištění bezp. a ochrany a zdraví při práci,
- Poskytnutí info o potenciálních rizicích své práce,
- Info, jak se proti těmto rizikům bránit,
- Každý zam. má povinnost:
 - Dbát o svou bezp., ale i bezp. ostatních os., kterých se může týkat jeho prac. výkon,
 - Účastnit se školení,
 - Účastnit se lékařských a pravidelných prověrek v obl. BOZP,
- **Odbory**
 - Odborové orgány mají právo vykonávat kontrolní činnost nad stavem bezpečnosti a ochrany zdraví při práci u jednotlivých zaměstnavatelů.

Soc. práv. ochrana dětí

1. Předpisy, které jsou mezinárodní (svět.) dokumenty, který se ČSR a ČR zavázala -ČR převzala předpisy, kterým se už dříve zavázalo ČSR,
 - dokument - 1924 a byla jím Ženevská deklarace práv dítěte. - Schválila společnost národů. Deklarace uvádí - že dítě na základě tělesné i duševní nezralosti potřebuje zvláštní ochranu, a to mimo jiné i právní. Přiznává dětem základní práva a státu morální povinnosti dohlížet na jejich plnění,
 - OSN - nejvíce dokumentů týkajících se práv dětí vydaly či iniciovaly orgány OSN.
 - Všeobecná deklarace lidských práv - není vymahatelný,
 - Deklarace práv dítěte,
 - Schválena Valným shromážděním OSN r 1959,
 - PRA na využívání práv stanovených touto úmluvou, bez výjimky,
 - PRA na zvláštní ochranu,
 - PRA na jméno a státní příslušnost,
 - PRA na vzdělání,

Mezinárodní pakt o občanských a politických právech (ICCPR) a Mezinárodní pakt o hospodářských, soc. a kulturních právech (ICESCR) → oba 1966

- ICESCR zmiňuje především PRA na vzdělání, ale také další podstatná hospodářská. Soc. a kulturní práva týkající se dětí.

Deklarace soc. a práv. zásad ochrany a zjištění blaha dětí 1986 - jedním z pramenů při vytváření Úmluvy o právech dítěte, proto se s ním velká část jeho obsahu shoduje.

Úmluva o právech 1989 – 3 části

- Články 1-41 tvoří soubor práv dětí, a to občan., polit., soc., eko. a kulturních,
- Články 42-45 vytváří „Výbor pro práva dětí“ a stanovuje jeho pravidla,
 - PRA na život a přežití,
 - Participační práva (vyjádřit svůj k určitým věcem),
 - PRA na ochranu,
 - PRA na os. rozvoj,
- Články 46-54 pak obsahuje podmínky přistoupení a vypovězení Úmluvy,

Úmluva Mezinárodní organizace práce o zákazu a okamžitých opatřeních k odstranění nejhorších forem dětské práce 1999 – kromě dětské práce také působení dětí v ozbrojených složkách či dětské prostituce.

Opční protokol k Úmluvě o právech dítěte o zapojování dětí do ozbrojených konfliktů 2000 – týká se ot. Dětských vojáků. Ze 13 článků, které zavazují podepsané státy k zamezení účasti na bojových akcích vojákům mladším 18 let a jejich povinným odvodům.

Opční protokol k Úmluvě o právech dítěte týkající se prodeje dětí, dětské prostituce a dětské pornografie 2005 – posílil boj proti některým aspektům úmluvy o právech dítěte.

- **Naše právní předpisy byly schváleny u nás**
 1. Občanský zákoník,
 2. Zák. o soc. práv. ochraně dětí,
 3. Zák. o soudnictví ve věcech mládeže,
 4. Zák. o zaměstnanosti,
 5. Trestní zákoník, trestní řád,

Organizace zabývající se ochranou dětí

1. **Bílý kruh bezpečí**
 - Na principu poraden,
 - Zaměřuje se na pomoc obětem kriminality,
2. **Středisko náhradní rodinné péče**
 - Zabývá problematikou dětí, které se ocitly ve zvláště obtížných životních situacích, a dětí, které vyrůstají mimo vlastní rodinu,
3. **Česká rada dětí a mládeže**

- Zabývá se hlavně podporou mimoškolní výchovy a činnosti, kde se snaží vytvářet různé např. podmínky, vhodné pro tu činnost,

4. **Sdružení zastánců dětských práv ČR**

- Vydávají různé publikace na téma dětských práv, pořádají různé vzdělávací programy, zejména pro učitele škol, př. jak žáky o dětských právech učit, poskytují jim materiály,

5. **Nadace Naše dítě**

- Má možnost i posuzovat legislativní záležitosti, které se problematiky dětí týkají,
- Posláním je pomoc týraným, zneužívaným, handicapovaným, zdravotně postiženým nebo jinak ohroženým dětem, opuštěným dětem apod.,
- Soustředí se na prevenci soc. patologických jevů mezi dětmi a mládeží,

6. **Liga lidských práv**

- Zaměřuje se na tematiku lidských práv, které děti mají v rámci zdravotnictví, trestní spravedlnosti, aby byla zaručena práva, které mají v těchto oblastech,
- Poskytují právní pomoc při řešení vymáhání výživného, šikan+, péče o dítě,

7. **Servis pro práva dítěte**

- Přináší různé info o org. a aktivitách ke zlepšení života dětí v ČR,
- Postaveno na dobrovolnické činnosti (zaměstnávají hodně dobrovolníků),

8. **Střediska náhradní rodinné péče**

- Soustředí se na činnost, které s náhradní rodinnou péčí souvisí, např. pěstounská péče,
- Tlačí na stát, vládu MPSV, aby docházelo v této obl. ke změnám,

9. **Rytmus**

- Mentálně postiženým dětem, zdrav. postiženým dětem, ale i dospělým,
- Aktivity v obl. prac. uplatnění, v obl. začleňování těchto os. do kolektivu apod.,

10. **Intervenční centra**

- sl., které jsou vymezeny zák. 108/2006 Sb. O soc. sl. (kde jsou vymezeny soc. sl.),
- Řeší případy domácího násilí,

11. **Orgány soc. práv. ochrany dětí**

- Tyto orgány působí při krajích a při obcích.

SOC-PRÁV.OCHRANA DĚTÍ

- Vychází ze zák. č 359/1999 Sb., o soc. práv. ochraně dětí,
 - práv. ochrana dětí,
 - Ochrana PRA dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu,

- Ochrana oprávněných zájmů dítěte včetně ochrany jeho jmění,
- Zák. má takovou podobu, aby odpovídal všem mezinárodním závazkům, ke kterým se stát zavázal, že bude plnit, dodržovat,
- Dětem, kterým se soc.práv. och. náleží:
 - Má na území ČR trvalko,
 - Podalo návrh na zahájení řízení o udělení mezinárodní ochrany na území ČR,
 - Oprávněno na území ČR trvale pobývají nebo pobývají na území ČR s rodičem, který podal žádost o udělení oprávnění pobytu za účelem poskytnutí dočasné ochrany,
- Pro poskytnutí soc.-práv. och. Jsou typické situace, kdy:
 - Rodiče dětí zemřeli,
 - Děti svěřeny do výchovy jiné FO než rodiče,
 - Děti žádající o azyl,
 - Děti ohrožovány násilím,
 - Opakovaně se dopouštějí útěku,
 - Děti, na kterých byl spáchán trestní či,
 - Děti vedoucí zahálčivý nebo nemravný život,
- Kdo zajišťuje poskytování soc-práv och dětí
 - Obecní úřady, krajské úřady, ministerstvo práce a soc věcí, úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí, úřad práce ČR,

Činnosti, opatření orgánů soc-práv och dětí, které mohou konat

1. **Poradenská činnost** - Pomáhají řešit výchovné problémy při péči o dítě,
2. **Výchovná opatření,**
 - Možnost napomenout jak dítě, tak rodiče, nebo osoby, které dítě mají v péči, pokud je narušena péče o dítě,
 - Mohou dítěti/rodiči omezit, popřípadě zakázat určité činnosti,
3. **Opatření na ochranu dětí,**
 - OSPODy mají právo předkládat soud návrh na rozhodnutí o splnění podmínky osvojení,
 - Návrh na omezení nebo zbavení rodičovské zodpovědnosti nebo pozastavení jejího výkonu,
 - Návrh soudu na nařízení ústavní výchovy, na její prodloužení, případně zrušení,
 - Návrh na svěření dítěte do péče zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, případně na prodloužení trvání nebo ukončení,
4. **Zprostředkování osvojení pěstounské péče,**
 - Od vyhledávání osvojitelů, případně pěstounů až po postup podání návrhu soudu,

který o osvojení dítěte nebo pěstounské péči rozhodne,

5. **Úkoly v souvislosti s nařízením ústavní výchovy a případně ochranné výchovy dítěte,**

- Zprostředkovává obec s rozšířenou působností na základě soudního rozhodnutí,
- Stanoven čas, místo, zp. Předání, přijetí dítěte do zařízení – pokud nejsou rodiče, je jiná FO,

6. **Péče o děti vyžadující zvýšenou pozornost,**

- Péči poskytuje soc. kurátor pro děti a mládež – pracují na odborech soc. péče a věnují se těmto dětem a rodinám,

7. **Sociálně právní ochrana ve vztahu k cizině,**

- Mezinárodní úřad pro soc. práv ochranu dětí se sídlem v Brně,
- Zajišťuje návrat dětí z ciziny, domluví se na předání dítěte,
- Bezplatná – platí stát,
- Při předání přítomen rodič nebo oprávněná osoba,

8. **Problematika zařízení soc-práv ochrany,**

- *Zařízení odborného poradenství pro péči o děti,*
 - Poskytuje odborné poradenství pro potřeby rodin, kde jsou nějaké problémy,
 - Se zdrav. postiž. dětmi,
- *Zařízení soc. výchovné činnosti,*
 - Pro děti, které jsou nějakým zp. Problematické,
 - K rozvíjení soc dovedností, výchovných činností a využití volného času,
- *Výchovně rekreační tábory pro děti,*
 - po dobu školních prázdnin,
 - Tyto tábory by měly sloužit k tomu, aby tam dítě získalo hygienické návyky, odstranit hygienické návyky, které dítě má, odstranit poruchy chování, trochu ho „převychovat“,
- *Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc,*
 1. Na základě rozhodnutí soudu,
 2. Na z. žádosti obecního úřadu obce s rozšířenou působností,

- Na z. žádosti zák. zástupce dítěte, nebo,

1. Požádá-li o to dítě,

1. **Problematika pěstounské péče**

- Profesionální pěstouni – na přechodnou dobu,

Pěstouni pečující o konkrétní dítě, které jim bylo svěřeno do péče na trvalo.